

ja treba iz teh zakladov, in dosti ga je za vse fabrike in obrtnije, ki ga potrebujejo za mnoge izdelke. Laška dežela je bogata žvepla, ktereja je v ognjobjavnih gorah Pozzuoliških (blizu Napole) in Toškanskih toliko, da vsako leto se ga dobí 20 do 30 tisuč centov, to je, skor 5. del vsega, ki ga nemške dežele potrebujejo.

Pa tudi v nekterih družih deželah je žvepla dovolj, ki se koplje tam pa tam z gipsom, glino, kamnito soljo in mnogimi rudami in se potem topí in čisti v posebnih pečéh. Žveplice v Sicilii so od nekdanj naj bogatejše bile; v letu 1852 ga je iz same Sicilije 1.890.000 centov na prodaj bilo. Tudi na Španjskem, posebno blizu Trafalgara, v Galicii pri Svoscovicah, na Horvaškem pri Radoboju in na družih mestih se najde žvepla na kremenitih skladih v glimerjevih šibrah, v prestopnih apnikih in v gipsu s kamnito soljo navdanem.

Al še veliko več ga je v družbi s kovinami in v združbah žveplene kislíne s kovinskimi okisanci in zemljami. Ali so pa tudi te žveplene kovine, ktere so rudarjem znane pod imenom prodcov (Kiese), léskov (Glanz) in bliščev (Blenden), stvar nekdanjega podzemeljskega ognja, nihče gotovo ne vé.

Pa ne le v terdem kamnju in v rudah se nahaja žveplo. V studenčnici in deževnici raztopljeno gré s temi vodami v zemljo, kjer se je kolikor toliko napivajo rastline, in po rastlinah gré v život ljudi in žival. Ravno naj imenitniši deli, iz katerih živalske in rastlinske životnice (organismen) obstojé, to je, beljakovci imajo žvepla v sebi, čeravno ne toliko, da bi se iz njih dobival za obrtnije in fabrike, pa vendar toliko, da se vidi, kako tesno je z vsim življenjem žveplo zedinjeno. Vsi deli, v katerih je beljak, tedaj ne le jajca perutnine, ampak tudi naša in živalska krí, mesó, lasje in dlaka in scavnica imajo žvepla v sebi; med semeni so tiste naj bolj tečne za jéd, ki imajo naj več beljaka (tedaj tudi žvepla) v sebi, kakor grah, bob, leča; in v nekterih koreninah, kakor v hrenu, je žveplo poglavitni obstojni del. Kadar gnijó, razodevajo po smradu, da je vodeni gaz zedinjen v njih z žveplom, in če več let kupi človeškega blata kje ležé, se napravljajo včasih po njih celó majhni žvepleni vledenci (kristali).

O zadevah državnega zajéma.

Odprto pismice našim kmetom.

Preljubi! Znano Vam je že, da in zakaj so naš presvitli cesar novo veliko posojilo razpisali in gospod poglavar naše dežele so poduk v njem razglasili. Tudi „Novice“ razjasnujejo to važno zadevo v vsakem svojih listov prav po domače. Pa vendar mislim, da Vam ne bo od več, če Vam tudi jez v kratkem razložim, kako bi Vam bilo mogoče, se novega posojila v svoj največji prid vdeležiti. Poslušajte tedaj, kaj Vam hočem povedati.

Naš presvitli cesar so po izgledu svojih slavnih sprednikov, ki so navado imeli, o nastopu cesarjevanja si izrek ali pregovor izvoliti, pregovor „z zedinjenimi močmi“ izvolili. To je kaj lep izrek; zakaj malkdaj zamore en sam človek s svojo posamno močjo kaj le količkaj bolj težavnega doseči. Če se pa več ljudi zedini, jim je mogoče mnogokrat kaj doseči, da se je čuditi.

Tako nas uči skušnja, da so, na priliko, marsiktere fare z „zedinjenimi močmi“ najlepše cerkve zidale, ker so vsi farmani skozi več let, slednji vsaki teden, kaj malega na stran pokladali in si tako s časom lepo število dnarjev nabrali.

Fara je imela na priliko 3000 duš ali 300 hiš, in vsaka hiša je mogla v tednu dvajsetico dati, ktero si je kdo iz družine na tergu ali z delom zaslužil. To je dalo vsak teden 300 dvajsetice ali 100 gold., kar v letu ali v 52 tednih 5200 gold. izda. V dveh letih je že

10.400 gold., v treh 15.600, v štirih 20.800 in v 5 letih že 26.000 gold. S temi dnarji se da že kaj lepa cerkev na deželi sozidati.

Ali vidite, kaj se dá s stanovitnostjo in z zedinjenimi močmi opraviti?

Ravno tako, mislim jez, bi imeli Vi z novim posojilom storiti.

Če bi bilo posameznemu prepušeno, se z 20 gold. ali tudi s 50 gold. posojila vdeležiti, jih je pač malo, kateri imajo gotovega dnarja koj pri roki (ker je za podpis za 20 gold. desetice, in za 50 gold. pa dvajsetice skozi tri leta treba), ali pa nimajo toliko stanovitosti, da bi skozi več časa po malem večje število pristranjali. Tudi je dobiček, ki tacega posamnega doleti, premajhen, da bi mu veselje delal, ker 20 gold. samo en goldinar, in 50 gold. posojenih le 2½ gold. letne obresti daje.

Če se pa cela soseska ali fara, ali v krajih, kjer so te majhne, več njih zbere in koga postavijo, kateri vsako nedeljo natanko pobera, kar zamore sledoji dati in to potem vsacih pet tednov davkni gosposki izročí, se zamore že v treh letih toliko dnarjev nabrati, da se bodete čudili, če Vam jih v tem-le izgledu prerajtam.

Vzeti hočemo:

1. da ima fara 2000 duš ali kakih 200 hiš;
2. da upa, da bo samo tri leta vplačevati treba;
3. da sklep storí, eden za vse — vsi za enega 50 državnih dolžnih pisem ali obligacionov po 100 gold. vzeti, kar bi jo 4750 gold. stalo, ker vsako tako pismo 95 gold. veljá.

Ti dnarji se s tem naberejo, da vsaka teh 200 hiš vsak teden 9½ krajc. v občno dnarnico odrajta. Ker pa hiše navadno nimajo enacega premoženja, bi bilo najbolje, če bi gospod fajmošter, župan ali kdo drug že pred pravičen prevdarek naredil, po katerem se ravnati bi pa vsak primoran bil. Zakaj najprvo je tu, da vsako nedeljo 31 gold. 40 kr. vkup pride, da je mogoče vsacih 5 tednov (to so predpisani obroki ali brišči za plačevanje) 158 gold. 20 kr. davkni gosposki oddati.

Iz tega previdite, da se po takem v 30 obrokih ali v treh letih ravno potrebnih 4750 gold. nabere, da smo tedaj prav rajtali. (Konec sledí.)

Lep spominek.

Ni ljubšega ljudomilemu sercu, kakor svojim ljubim kak spomin podeliti ali zapustiti, in nič nam ni dražji od spominka, ki smo ga od ljubljenega človeka prejeli. Velikrat je to kaka dragocena reč, velikrat pa tudi le kaka malenkost, ki pa vendar za nas manjši vrednosti nima; včasí nas dar ne spomni le na daritelja, ampak tudi na kako manj ali bolj važno prigodbo, na djanje, ki je v zvezi z darom ali pa z dariteljem; in tedaj ima spomin za nas tolikanj večjo dvojno vrednost. Vendar volitev tacega spominka ni vselej srečna, zakaj večkrat se izvolijo v to reči, ki so sicer dragocene, pa se lahko ubijejo, in saj lahko zgine spominek in z njim tudi spomin. Naj več spominkov je tudi taci, da imajo sicer veljavo za-nj, ki jih podelí, in za-nj, ki jih prejme, za njih naslednike pa nobene. Ravno zdaj pa imamo priložnost si spominkov pridobiti, ki ostanejo in imajo resnično veljave in to je vdeleženje novega zajéma, h kateremu nas N. V. cesar vabijo. Že za 19 gold., pa tudi za več zamoremo zadobiti tak spominek za svojega otroka, za tacega, ki smo mu pri kerstu ali pri birmi botri bili, za zvestega posla, za hrabrega vojsaka, ki za nas v vojsko gré itd. in si ne le spominek hvaležnosti v njegovem sercu, temuč tudi svojega domoljubja postaviti, ker s tem tudi po moči državi pomagamo, ob času, kjer pomoči za naš blagor tako silno potrebuje; in gotovi moremo biti, da se bo obdarovani nar manj dvakrat v letu, pri prejemanju obresti hvaležno nas spomnil; on

bolje po kakem dežju enmalo ovsene moke eno ali dve uri pred sončnim zahodom posuje. Na večer pride veliko polžev k ti moki na večerjo, da se lahko vjamejo. En sam večer jih je na tako vižo v pol uri blizo 5000 vlovil. (Če jih je le 500 bilo, se že splača ta lov!)

(*Stročje zelenega graha*) ima toliko sladkora ali cukra v sebi, da na vodi kuhano dá pijačo, ki je zlo enaka olu (piru), posebno če se mu pridene še nekoliko žajbelna, in vse skupej potem na hladnem stoji tako dolgo, da začne kakor mošt vreti.

O zadevah državnega zajéma.

Odperto pismice našim kmetom.

(Konec.)

Teh z majhnim trudom nabranih 4750 gold. bo fari vsako leto 250 gold. obresti dajalo, s katerimi se že marsikaj oskerbeti dá, za kar bi se mogli dnarji med farmani z velikimi težavami iskati. Ta fara bi pa imela po takem tudi še dobro zavarovano premoženje 5000 gold., ktero pa še takole dobiček daje.

To, iz zgolj posamnih državnih dolžnih pisem po 1000 gold. obstoječe premoženje dá soseski pomočke v roko, si v nenavadnih potrebah koj gotovih dnarjev pri-skerbeti, ker se zamorejo državne dolžne pisma vsaki dan prodati ali zastaviti, ker so kakor gotov dnar.

Mislimo si, soseska, ki nam je tukaj izgled, nima hiše za šolo, ali ima pa tako slabo in nedostojno, da bi se mogla na vsako vižo nova in bolj pripravna sozidati. Iz prevdarkov in rajting, ktere gosposka o tem naredi, se pa pokaže, da bi bilo za zidanje šolske hiše še gotovih 2000 gold. treba, če bi sosedje potrebnega sveta, potem vožnjo in delovce zapstoj dali.

Da toliko dnarjev dobí, ni treba soseski nič drugega, kakor samo 20 državnih dolžnih pisem zastaviti in obresti, ki jih dajejo, posodniku prepustiti; po takem ji ostane še 30 dolžnih pisem, ktere 150 gold. obrestujejo.

Ker mora pa soseski na tem ležeče biti, sposojenih 2000 gold. berž ko je mogoče verniti, bi bilo prav, 150 gold. obresti, ki ji vsako leto ostanejo, tako v ta namen obrniti, da jih vselej v hranilnico (šparkaso) pošlje in obresti h kapitalu prideva. Vse hranilnice so tako osnovane, da se to zgoditi more in da 150 vloženih gold. v 10 letih 2000 gold. dá. Tako bo soseska v 10 letih svoje zastavljene obligacije spet rešila in svojih celih 5000 gold. spet imela, vsako leto 250 gold. obresti dobivala, šolo lahko s tem dobro obravnovala in še učenika plačevati zamogla.

Vse to je soseska s svojo krepko voljo, s svojo enovoljnostjo in s svojo domoljubnostjo dosegla. To vse je stalo vsako hišo samo 9½ krajc. na teden, in to priča jasno, kaj se da „z zedinjenimi močmi“ storiti.

Še nekaj! Postavimo: da je v celem cesarstvu, ki ima blizo 40 milijonov ljudi, taci sosesk z 2000 prebivavci kakih 18.000. Če se vsaka teh s 5000 gold. novega posojila vdeleži, bi izdale celih 90 milijonov gold. Soseske pa, ktere imajo manj kot 2000 duš, se lahko po svoji moči vendar s 4000, 3000, 2000, in naj manj premožne vsaj s 1000 gold. vdeležiti zamorejo.

Ne smete tedaj misliti, da to malo, kar Vi pridaste, nič ne izdá, in da naj samo bogatini pripomorejo. Timveč naj se soseska s sosesko skuša, da se bo ena od druge bolj krepko tega velicega djanja vdeležila.

Ne dajte se tedaj na nobeno vižo odverniti, da bi o tej priliki mlačni ostali in se s svojo nepremožnostjo in s tim izgovarjali, da nimate gotovega dnarja.

Naj gré le od vsake hiše en priden delavec na dni delati, ali vsaki dan kak drug, ali vsaki teden dva ali trije, in kmalo boste imeli par grošičev, kterih vsaka

hiša v tednu potrebuje. — Zedinite se in prosite svojega župana ali gospod fajmoštra, da bo dnarje vsaki teden natanko poberal, — da poškerbí, da se soseska na toliko državnih dolžnih pisem podpiše, kolikor je po prevdargenju mogoče, kakor tudi, da nabrane dnarje vsacih 5 tednov davkni gosposki odrajta in sploh vse gosposki v varstvo izročí, — in šlo bo in iti mora.

Kako se boste mogli ponašati, ko se bo v vsih časnikih bralo: „Ta in ta soseska se je s 5, 6 ali tudi več tavženti goldinarjev na novo posojilo podpisala“. In kako bo zadnjič Njih veličanstvo veselilo, ko bo zvedilo, kako so kmetiške soseske bolj domoljubne se skazale, kakor marsikter bogat stiskač!

Tudi Vi boste potem pripomogli in veliko veliko boste pripomogli, da se nadloga vsih dežel, vsih stanov: „srebra nadavek ali ažio“ odpravi, da se kupčija in obertnost spet oživi, da dragina živeža in družih potrebnih reči mine, in cesarstvo spet sebi spodobno mogočnost zadobi.

Na noge tedaj! Ročno se poprimite in nič ne mudite, ker je le do 20. prihodnjega mesca mogoče, se novega posojila vdeležiti. Ročno na klic cesarjev „z zedinjenimi močmi!“ —

V zadnjem listu prosim na str. 2. tega odpertega pismica, kjer je plačilo na desetice in dvajsetice za 3 leta prerajtano, pristaviti vsak teden. M.

Zgodovinske reči.

Nekaj o Metodiju in Cirilu.

Tisti, ki so v letošnjem „koledarčku“ brali sstavek o Metodu, slavenskem apostelju, in morebiti tudi marsikter drug bravec „Novíc“ bi utegnil rad zvediti, kaj Nestor, oče rusovske zgodovine, o tem pripoveduje. Ker sstavek ni preobširen, podajamo bravcom celega iz staroruskega, ali bolj prav iz staroslovenskega po ruskem zavitega jezika zvesto poslovenjenega. Popisovaje zgodbe 6406. (898 p. Kr.) leta pripoveduje minih takole *):

„Kedar so Sloveni in knezi njih kerščeni bili, poslali so Rastislav in Svetopolk in Kocel k carju Mihaelu govoreči: zemlja naša je kerščena in ni pri nas učitelja, ki bi nas podučeval in nam razlagal svete knjige; ne umemo ne gerškega jezika ne latinskega; eni namreč nas tako učé, eni pa tako; ker ne umemo knjižne oblike ne moči njih, pošljite nam učiteljev, ki nam zamorejo razložiti knjižne besede in pomen njih. To je slišal car Mihael in poklical modrijane vse, in povedal jim besede vse slovenskih knezov. In rekli so modrijani: „je mož v Selunju z imenom Lev; ima on sinove, ki umejo jezik slovenski, umna dva sina ima filosa“. Kedar je to slišal car, poslal je po nja v Selunj k Levu, govoreč: „pošlji k nam hitro sina svoja Metodija in Konstantina“. Kedar je Lev to slišal, poslal ju je hitro in prišla sta k carju, in rekel jima je: „lej, poslala je k meni slovenska zemlja proseča učitelja sebi, ki bi mogel jim razlagati svete knjige; tega namreč želé“. Bila sta sprošena od carja in šla sta v zemljo k Rastislavu in Svetopolku in Koclu. Ta dva pa, kedar sta prišla, sta začela sostavljati čerke abedne po slovenski in preložila sta apostoljsko djanje in evangelje.“

„Razveselili so se Sloveni, ko so zaslišali veličja božje v svojem jeziku. Potem pa sta preložila psalme in sveto mašo in druge knjige. Nekteri pa so začeli grajati slovenske knjige govoreči: „ne spodobi se nobenemu narodu imeti bukev svojih razun Hebrejev, Grekov in Latinov po Pilatovem pisanju, ktero je na križ Gospodov napisal“. Papež Rimski pa, kedar je to slišal, je pograjal une, ki mermrajo na knjige slovenske rekoč: da

*) Glej: „Polnoe sobranile Russkih lětopisej, izdannoe po vysocajšemu povelěniu arheografičeskoju kommissieju. Tom pervyj. Sanktpeterburg 1846“ na strani 11.